

מצות שביעית, וחיבוב הארץ

למדונו חז"ל: "גлот בא לעולם על עבודה זרה ועל גלי עריות ועל שפיכת דמים ועל שמירת הארץ" (אבות, פרק ה'). תוכאה מרה זו של "גлотה" מוכיחה לנו כמה החומרה מצוה זו של שביעית. וכן התוכחה הקשה בפרש בחקותי מדגישה במלים קשות חומרת עזון זה: "از תרצה הארץ את שבתויה וכו' אז תשבת הארץ והרצת את שבתויה. כל ימי השמה תשבות את אשר לא שבתה בשבתויכם" (ויקרא כ"ג, ל"ד-ל"ה). ועיין חשבון השנים של הגלות, הובא ברש"י ליחזקאל (ד', ה'). נוסף על כך, קישור זה של מצות שמיטה לשלה עוננות הגודלים ביותר, מלמדנו כמה העניין הזה הוא חמוץ. נעסק כאן בשורשים הרעויונים של מצות "שמירת הארץ".

[מאמר המוסגר. ואין להקשות לכך על מעשה "הפקעת המצווה" ע"י מכירת האדמה בשנה השביעית, הנוהga ע"י הרבנות הראשית לישראל, מאז ימי הרב אברהם קוק צצ'ל. כי בימינו מצוה זו היא רק מודרבנן, כי אין רוב עם ישראל בא"י. עיין "אנציקלופדייה תלמודית", ערך "הערמה", כי כאשר יש דוחק גדול וצער, לעיתים מתיירים "הערמה" באיסור דרבנן].

לא תמיד זוכים אנו כי חז"ל עצם יספרו לנו נימוקיהם של המצוות. אבל במקרים של שביעית זכינו. שאל תלמיד אחד מר' אבהו, "מה טעם של שביעית?" ענה לו "אמר הקב"ה לישראל, זרעו שש [שנתיים] והשmailto שבע [השנה השביעית], כדי שתתודיעו שהארץ שלי היא" (סנהדרין לט ע"א).

זאת אומרת, האדם בטבעו נוטה לאהבה עצמית. סבור האדם כי רכשו הוא באמת בעלותו. אבל עליו לדעת כי הקב"ה מカリיז: "לי הכספי ולוי הזהב נאום ה' צבאות" (חגי ב', ח"). הממן נמצא אצלנו רק לשם נסיוון, לשם מבחן לדעת כיצד השתמשנו בו. "האדם ניכר בכיסו" (עירובין סה ע"ב). וכך בא נגע [ולפי ה"חפש חיים", בימינו תמורתו באה עניות] לביתו של אדם, כי אנחנו נותנים לאחרים ליהנות ממונו. כך אמרו חז"ל כי נגע בתים בא (בין היתר) על צרות עין, כי כתוב "ובא אשר לו הבית" (ויקרא י"ד, ל"ה). הביטוי המורכב מלמד: "מי שמיוחד ביתו לו" (ערכיין טז ע"א). ומפרש שם רש"י, על שאינו משאיל כל ביתו לאחרים המבקשים ממנו. כי "בעל הבית" זה הוא המתנצל על סיירובו למבקשים ממנו ואומרו: "אין לי". וכאשר הכהן מקיים "ופינו את הבית" (פסוק ל"ז) כדי שלא יתטמאו הכלים יחד עם קירות הבית, מיד כל השכנים נוכחים לדעת כמה שיקר, כי הרי ודאי יש לו אותן הכלים שנמנעו מהשאיים. הרי העונש על "צרות עין".

בזה מוסבר מדוע "נבל הכרמליה" היה מחויב למות (שםואל-א כ"ה, י"ג). מבאר המקובל הקדמון ר' אברהם סבע בספרו "צרור המור" (פ' מצורע) "צירות עין בא מצד החמדה,

והיא אם לכל המחלות ולכל העבירות. והרי הוא ככופר בעיקר וכו' אחר שחוشب שהעולם שלו וبيתו שלו. וזה היה עון סדום וחברותיה". ומסיים בעניין נבל הכרמלית שסרב לבקש דוד לחתת מזון לו ולנעירו, והתבטא נבל: "ולקחתי את לחמי ואת מימי ואת טבחתי וכו' ונתתי לאנשים אשר לא ידעתם אי מזוה מהה?" (שמואלא-א כ"ה, י"א) כי בצרת עינו ובנבולותיו היה חשוב שהוא לחמו ומימיו, וכחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה, ועליו נאמר (טהילים יד, א) 'אמור נבל בלבו אין אלהים' לרמז כי אחר שלא עשה טוב עם דוד ואנשיו, הרי הוא ככופר ביחסו של עולם" עכ"ל ספר "צרור המור".

רעיון השביעית הוא לחנק אותנו שהרוכש שבידינו איננו שלנו במוחלט. "ולבהמתך ולהיה אשר בארץך, תהיה כל תבואה לך לאכול" (ויקרא כ"ה, ז). למדו מכך חכמינו: "כל זמן שחיה אוכלת מן השדה, האכיל להbamתך בביתך. כלה [גמורה] לחיה מן השדה, כלה לבbamתך מן הבית" (פסחים נב ע"ב). ככלומר אין לנו עדיפים מהם, וצריכים לקיים מצוות ביעור מהבית. וכן אסור לנעל את שדותינו, כרמינו ופרדסן שלנו. כל מה שגדל שם הוא רכוש המופקר לטובת כל האומה. כל אחד ואחד יכול לקחת לעצמו כמהות של שלוש סעודות. וכך יכול לעשות בכל יום ויום! ואמנם הנהיגו הדורות פועלות "אוצר בית דין" (למען ייעילות החלוקה) אבל רשות להם לקחת רק דמי ההוצאות, ולא לעשות מכך רווחים.

אייזו שלווה! אייזו מרוגע נפשי! אייזו מנחת הדעת! אין האדם טרוד ועסוק כל הזמן בחשבונתו העסקיים. "באה שבת, באה מנוחה". אותו תפkid שעושה לנו שבת של שבעת הימים, כך עשו לאומה שבתון זה כל שבעת השנים. עיין על כך דברי ר' שר' הירש (ויקרא כ"ה, ב): "שבת בראשית [בכל שבוע] מבטאת כניעה לבורא העולם ולملכו. ואילו שבת הארץ מבטאת כניעה למי שארץ קנויה לו".

לא רק זה, אלא כל מי שהיה חייב לנו כסף על הלואה, כמשמעות השביעית החוב מבוטל (דברים ט"ו, ב). מה טעם הדבר? עונה ר' שר' הירש כי בהכרזת ביטול החוב מעיד האדם כי רק הקב"ה, הוא האדון על כל נכסיו האדם. על פי רוב, הלואה העני עיל העני כותב ר' שר' (על ט"ו, ז) "אפילו אין אתה מכירו, הוא בן לאביך שבשמים. והוא מביא לך המלצה מאתה' שהוא אביך ואביו". הרי היה לו להלווה צורך גדול לכיספים הללו. ואם עד כה לא הספיק להוכיח לך הסכום, הלנץ' ייחיה בדוחק וצער? הרי אתה נתת לו מן "העודה" שלך, מן המיותר לך. ראוי לך למחול לו ותתיחס אליו הוא היה הבן שלך. (בזמןנו שהמצוה מדרבנן, נהגו בתקנות "פרוזובל" כי לפי רמת מוסריות של רוב הציבור, לא יוכל לעמוד בנסיוון, ייחדי בעתיד מלאלות כספים לאחרים).

וכך כתב (כאן בשינויים קלים) מרכז הרב אברהם קוק: "שנת שקט ושלוה, בלי נוגש ורודה. שנת שווין ומרוגע. אין רכוש פרטני מסוים, ושלום אלוהי שורר על כל אשר נשמה באפו וכו'. אין חילול קודש של קפדנות רכוש פרטני בכל תוכאות יבולה של שנה זו. ו煦מת העשור, המתגירה ע"י המספר, משתכחת. [שנה זו] לאכללה ולא לסתורה". עין טוביה והוקמה נאמנה באה לכל" (הקדמת "שבת הארץ", מהד' שנת תש"א דף ח').

הרי חינוך גדול יש לנו במצבה יקרה זו. פרשتناו מתחילה "וידבר ה'" ומוסיפה: "והארץ לא תמכר לצמיות, כי ל הארץ. כי גרים ותושבים אתם עמדין" (ויקרא כ"ה, כ"ג). גם דוד המלך הגיע לכל גודלו כאשר הכיר היטב "גר אני בארץ" (תהלים קי"ט, י"ט) "כי גר אני עמוק, תושב כל אבותי" (תהלים ל"ט, י"ג). העולם איןנו שלנו. אנו רק אורחים בו. וכאשר הכרה זו חזרת באדם, הוא הולך בדרכיו מישרים ובמידות טובות.

ומזה נגיעה לדבר על בעיות השעה. בדורנו כמו מה הכהנים במצבה "ישוב ארץ ישראל ובתנכיותם למסורת חלקי איי לידי נקרים. ובאמת בכך הרי הם מורדים גם בהקב"ה. כי כך אמר לבן יפונה "אך בה' אל תמרודו" (במדבר י"ד, ט). והוסיף נימוקים והסבירים המקובל הגדול, תלמידו של אריז"ל, רבי חיים ויטאל. כי כל חיבובי התורה תלויים ביישוב ארץ ישראל (cmbואר עי' ורמב"ן, ויקרא י"ח, כ"ה). ולכן "כי מאשם בארץ חמדה הוא להיוותם מורדים בהקב"ה" (בספרו עז הדעת טוב", לפני סוף פרשת שלח, עמ' ק"פ). "הא בהא תלייא".

נוסף על כל צדי האיסור הגדול שיש בזה (איסור "לא תחנם", וכן "לא ישבו בארץ" ועוד) יש כאן גם עול גדול לכל הארץ. כי העם היושב בציון איןנו אלא נציגם של כל יהדות התפוצות. אין לנו שום סמכות לוותר על ארץ ישראל כי אנו איןנו "בעליים". יתרה מזאת, לוא יהיה שם יהדות התפוצות תסכים לויתור זה, הרי איי שייכת גם לכל דורות ישראל שעבורו, וגם לכל דורות העתיד. וביל' ייפוי כוח מכל הדורות בעבר ובעתיד, אין סמכות למסורת אפילו סנטימטר אחד. כך נימק הרב צבי יהודה קוק, דבריו מובהאים בספר "להלכות ציבור" (עמ' צ"ט, ק"י, קל"ט ועוד).

אבל מעל ומעבר לכל ההסבירים שהזכירנו לעיל, הרי פסוק מפורש בפרשتناו כי ארץ ישראל כלל אינה בבעלוננו! "כי גרים ותושבים אתם עמדין" (ויקרא כ"ה, כ"ג). היעלה על הדעת כי אייזו ממשלה שהיא תוכל למכור את ירושלים לאומות העולם, או תל אביב או חיפה? כלום אין בזה מהשיגעון? יתרה מזאת, כל חלק איי שייכים להקב"ה בלבד והוא מסר אותם אלינו (עיין פסקא ראשונה, רשי' על בראשית). וכייך נבגד בדברו?

ח"ז"ל מלמדים כי בחטא המעלילים ללא רשות ה' בימי משה, יצאו אמוראים והכו בהם "כאשר תעשינה הדבורים" (דברים א', מ"ד). דברה העוקצת לאדם, מאבדת את העוקץ שלה, ותוך כמה שניות היא עצמה מתה ("אנציקלופדיה עברית", ערך דברה, עמ' 833). כך, מפרש שם רשי', אמנים נהרגו אז כמו יהודים, אבל גם אותם שהציקו לישראל מתו אף הם. זה כמאמר ח"ל על פסוק "הוא אשר שבט אפי" (ישעיה י', ה'). אמנים אשר היו שליחי ה' לבצע פורענות בישראל, אבל אח"כ הקב"ה נפרע מהם עצם על מה שציירו לישראל.

כך גם בדורנו, איןנו יודעים לבדוק משום מה הקב"ה הביא עליינו את הצרה הגדולה של גירוש תושבי גוש קטיף. שמא יש בכך משום "ארץ ישראל נקנית ביסוריין" (ברכות ה', ע"א). או שהיה לשם נסיוון עד כמה נמשיך בדקותנו במצבה זו. אבל ודאי כי ראש

הממשלה הקודם, בדומה לדברה העוקצנית, הוא מעונש על כך. בשיא כוחותיו הנפשיים, בהיותו מניף ידו להמשיך בראשותו, נקטף ונדם. והיה בכך קידוש השם נפלא מאד לעיני כל ישראל (עיין דברי הגר"א, בביורו ל"ספרא דצניעותא", תחילת פרק ב'). וכך ברור לנו מה יהיה עם כל ממשיכי דרכו, אותן המניפים יד זדון בבוז ובלעג על שאר חלקי נחלת אבותינו. הם לא יעברו מן העולם בלי פורענות שמיימת, מחרידה ומרשימה.

ונדע דבר ה' אל עמו "כי לי הארץ" (ויקרא כ"ה, כ"ג).